

КАФЕДРА ТЕОРІЇ МУЗИКИ

Сольфеджіо

Освітній ступінь	бакалавр
Спеціальність	музичне мистецтво
Освітньо-професійна програма	музичне мистецтво
Спеціалізація	оркестрові струнні інструменти (скрипка)
Статус	обов'язкова
Семестровий контроль	Залік, іспит

Курс	1
Семестр	1, 2

ECTS	4
Годин	120
Практичні	68
Самостійна робота	52

Інформація про викладача

ШІБ	Щербакова Надія Юрївна доцент, кандидат мистецтвознавства Тукова Ірина Геннадіївна доцент, кандидат мистецтвознавства
Профіль викладача	https://scholar.google.com.ua/citations?user=7QfKJyQAAAAJ&hl=ru https://scholar.google.com.ua/citations?user=PQgwDNIAAAAJ&hl=uk
e-mail	toshabunya@ukr.net tukova@ukr.net

Анотація навчальної дисципліни

Основним змістом курсу сольфеджіо є виховання активного музичного слуху як складного комплексу професійних здібностей.

В процесі музичної діяльності важливе значення має здатність до сприйняття музичного твору як художньої цілісності: із сприйняття зростає виконавська інтерпретація, науковий аналіз, моделювання сприйняття є активним початком в творчому процесі композитора. Тому виховання здібностей цілісного естетичного сприйняття художнього твору будь-якої складності, у тому числі, незнайомого, є найважливішим педагогічним завданням професійної музичної освіти. Звичайно, на вирішення цього завдання спрямований весь музично-освітній цикл. *Специфічне завдання* сольфеджіо полягає в тому, що в даному курсі *акцент ставиться саме на сприйнятті на слух*, в процесі якого музикант-професіонал повинен з інтонаційного потоку відтворити «кристалічний цілісний художній образ» музичного твору.

Проблема адекватності слухового сприйняття може бути вирішена тільки за умови розвинутого музичного мислення, яке в процесі створення художнього змісту музики, що звучить, повинне спиратися на володіння конкретною стильовою системою твору. Таким чином, **основна мета курсу**: оволодіння навичками цілісного слухового осягнення музичного твору на основі освоєння систем музичних стилів, що історично склалися.

Завданням курсу сольфеджіо є:

- розширення «інтонаційного словника», музично-слухового досвіду студента;
- розвиток активної музичної пам'яті, її об'єму, глибини, стійкості;

- оволодіння засобами виразності і музичної логіки в їх характерності, властивій конкретним музичним стилям.

Курс супроводжується ілюстративним матеріалом. **Предметом** курсу є виховання активного музичного слуху як складного комплексу професійних здібностей. **Об'єктом** навчальної дисципліни є розвиток слухового осягнення музичного твору, який в свою чергу є репрезентантом музичного мислення та відображенням ідей епохи, національної художньої школи, стилю композитора тощо.

Структура. Навчальна дисципліна складається з двох модулів (1. «Інтонаційна практика класичної тональної системи», 2. «Інтонаційна практика розширеної тональної системи» та чотирьох змістових модулів (1. «Діатоніка», 2. «Хроматика», 3. «Складні види хроматичних систем», 4. «Ладові системи ХХ ст.»).

Курс включає практичні заняття та самостійну роботу. Практична робота на аудиторних заняттях направлена на опанування різних форм на прийомів розвитку слуху що є необхідною умовою для досягнення основної мети курсу «сольфеджіо» – оволодіння навичками цілісного слухового осягнення музичного твору. Підсумковий контроль здійснюється у формі іспиту.

Перелік тем

- Тема 1. Діатоніка
- Тема 2. Фактура.
- Тема 3. Функціональність класичної тональності.
- Тема 4. Гармонія в поліфонічній музиці.
- Тема 5. Альтерація
- Тема 6. Поступова модуляція
- Тема 7. Складні види багатоголосної фактури.
- Тема 8. Енгармонічна модуляція.
- Тема 9. Мажоро-мінор.
- Тема 10. Складні випадки поширеної тональності.
- Тема 11. Музична мова ХХ ст: техніки письма.

Форми та технології навчання

Практичні заняття.

Навчальні ресурси

Практичні заняття проводяться у змішаній формі (аудиторні та на платформі Zoom). Усі необхідні для вивчення навчальної дисципліни основні та додаткові матеріали надсилаються персонально електронною поштою, Viber, Messenger, Telegram

Система оцінювання

№ з/п	Контрольний захід оцінювання	Всього %
1.	Участь у практичних заняттях (вивчення теоретичного матеріалу теми; виконання вправ, добір дидактичного матеріалу, обговорення проблемних питань тощо.	20
2.	Самостійна робота студента (відпрацювання певних практичних завдань вивчення окремих тем або питань, що винесені на самостійне опрацювання тощо.	10
3.	Відвідування аудиторних практичних занять.	10

4.	Написання модульної контрольної роботи.	10
5.	Підсумковий контроль (залік, іспит).	50
	Всього	100

Оцінки **“відмінно”** заслуговує відповідь студента, який:

- виявив здібність сприймання та усвідомлення висотних та ладових співвідношень звуків, особливостей фактурного та гармонічного руху, тонального розвитку, оволодів умінням запам'ятовувати музичну інформацію та відтворювати її напам'ять та безпомилково записав запропонований музичний диктант;
- виявив формовані уміння сприймання та усвідомлення гармонічних засобів ладо тональних та гармонічних процесів, вірно визначив на слух запропоновану гармонічну побудову;
- продемонстрував професійні навички виконання різноманітних інтонаційних вправ, вільного співу з листа одноголосного прикладу та співу будь-якого з голосів в багатоголосній фактурі.

Оцінки **“добре”** заслуговує відповідь студента, який:

- виявив здібність сприймання та усвідомлення висотних та ладових співвідношень звуків, особливостей фактурного та гармонічного руху, тонального розвитку, оволодів умінням запам'ятовувати музичну інформацію та відтворювати її напам'ять тому повністю записав запропонований музичний диктант, але зробив не більш двох незначних помилок;
- виявив формовані уміння сприймання та усвідомлення гармонічних засобів ладо тональних та гармонічних процесів, вірно визначив на слух запропоновану гармонічну побудову, але в складних гармонічних зворотах допустив спрощення, або дві незначні помилки (або з неточним визначенням тонального плану, але з ясною логікою гармонічного розвитку);
- продемонстрував навички виконання різноманітних інтонаційних вправ, вільного співу з листа одноголосного прикладу та співу будь-якого з голосів в багатоголосній фактурі, але при виконанні допустив незначні відхилення від чистоти інтонування та точності відтворення метро-ритмічних ускладнень.

Оцінки **“задовільно”** заслуговує відповідь студента, який:

- виявив здібність сприймання та усвідомлення висотних та ладових співвідношень звуків, особливостей фактурного та гармонічного руху, тонального розвитку, але не повністю оволодів умінням запам'ятовувати музичну інформацію та відтворювати її напам'ять тому неповністю (близько 70%), або з багатьма помилками записав запропонований музичний диктант;
- виявив недосконало сформовані уміння сприймання та усвідомлення гармонічних засобів ладо тональних та гармонічних процесів, з помилками та упущенням визначив на слух запропоновану гармонічну побудову;
- продемонстрував недосконало сформовані навички виконання різноманітних інтонаційних вправ, вільного співу з листа одноголосного прикладу та співу будь-якого з голосів в багатоголосній фактурі.

Оцінки **“незадовільно”** заслуговує відповідь студента, який:

- не виявив здібність сприймання та усвідомлення висотних та ладових співвідношень звуків, особливостей фактурного та гармонічного руху, тонального розвитку, не оволодів умінням запам'ятовувати музичну інформацію та відтворювати її напам'ять тому частково(менше 50%), і з багатьма помилками записав запропонований музичний диктант
- не показав сформовані уміння сприймання та усвідомлення гармонічних засобів ладо тональних та гармонічних процесів, внаслідок чого не зумів визначити на слух запропоновану гармонічну побудову
- не продемонстрував сталі навички виконання різноманітних інтонаційних вправ, вільного співу з листа одноголосного прикладу та співу будь-якого з голосів в багатоголосній фактурі.

Інклюзивне навчання

Навчальна дисципліна може викладатися для більшості студентів з особливими освітніми потребами.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Підручники:

1. Агажанов А. Курс сольфеджио. Двухголосие. – М.: Музыка, 1985.
2. Агажанов А., Блюм Д. Сольфеджио. – М.: Музыка, 1972.-
3. Алексеев Б. Гармоническое сольфеджио. – М.: Музыка, 1966.
4. Алексеев Б. Этюды по сольфеджио. – М., 1990
5. Блюм Д. Гармоническое сольфеджио. - М.: Сов.композитор, 1991
6. Виноградов Г. Интонационные трудности. – К.: Муз.Україна, 1977.
7. Драгомиров П. Учебник сольфеджио. - М.: Музыка, 1991
8. Євпак Є. Хорові розспівки. - К.: Муз.Україна, 1975.
9. Карасева М. Современное сольфеджио. – М., 1996. – Ч. 1, 2.
10. Качалина Н. Одноголосие. - М.: Музыка, 1988.
11. Качалина Н. Сольфеджио. Двухголосие и трехголосие.- М.: Музыка, 1990.
12. Кирилова В., Попов В. Сольфеджио. –Ч.1.-М.: Музыка, 1987.
13. Названов Б., Лашенкова А. Хрестоматия по слуховому гармоническому анализу.-Л., 1976.
14. Островский А., Соловьев С., Шокин В. Сольфеджио. – Вып.2.-М., Сов.композитор, 1976.
15. Павлюченко С. Этюды для співу.-К.: Муз.Україна, 1974.
16. Скребкова, Скребков Хрестоматия по гармоническому анализу. – М., Музыка, 1967.
17. Шульгин Д. Пособие по слуховому анализу. - М., 1991.

Збірники музичних диктантів:

1. Агажанов А. Двухголосные диктанты.-М.:Музыка,1962.
2. Алексеев Б., Блюм Д. Систематический курс музыкального диктанта.-М.:Музыка,1984.
3. Ладухин Н. 1000 примеров музыкального диктанта.-М.:Музыка,1981.
4. Лопатина И. Сборник диктантов.-М.:Музыка,1987.
5. Островский А., Павлюченко С., Шокин В. Музыкальный диктант.-Вып.11.-Л.: Музгиз, 1948.
6. Павкович В. Двухголосный диктант. – К.: Муз.Україна. 1985
7. Русява И. Двухголосные диктанты.-М.: Сов.композитор,1990.
8. Столова Є. Музичний диктант. - К.: Муз.Україна,1985.
9. Тифтикиди Н. Сборник диктантов на материале музыки советских композиторов. - Вып.1.С.С.Прокофьев.-М.: Музыка, 1966.
10. Фрейнлинг Г. Двухголосные диктанты.-Л.:Музыка,1975..
11. Фридкин Г. Музыкальные диктанты.-М.: Музыка,1981.

Методична література:

1. Аерова Ф. Практичні поради з методики викладання сольфеджио.-К.: Муз.Україна, 1974.
2. Бондаренко Т.А.Динамическое равновесие мелодического и гармонического начал в музыке И.С.Баха как фактор воспитания слуха // И.С.Бах и современность. – К., 1985.
3. Бондаренко Т.А. Музыкальное произведение в системе воспитания слуха музыканта-специалиста // Музыкальное произведение: сущность, проблемы анализа. – К., 1988.
4. Бондаренко Т.А. Об историческом аспекте преподавания сольфеджио // Исторические аспекты теоретических проблем в музыковедении. – К., 1985.
5. Бондаренко Т.А., Чижик И.А. Методические рекомендации по курсу стилизованного сольфеджио на дирижерско-хоровом факультете вуза. – К., 1990.
6. Масленкова Л. О стилистических принципах воспитания слуха // Сов.музыка. – 1981. – №12.
7. Масленкова Л. Интенсивный курс сольфеджио. Методическое пособие для педагогов. СПб «Союз художников», 2007
8. Методические разработки по вопросам преподавания музыкально-теоретических дисциплин в музыкальных училищах. – К., 1968.
9. Незванов Б. Интонирование в курсе сольфеджио. - Л.:Музыка, 1985.
10. Островский А. Методика теории музыки и сольфеджио. – Л., 1970.
11. Чижик И. Педагогические аспекты проблемы моделирования музыкального мышления // Музыкальное мышление: проблемы анализа и моделирования. – К., 1988.